

Proč zdražuje elektřina

Kde hledat úlevu při pohledu na vyšší účty za proud

JIŘÍ NÁDOBA / FOTO MILAN JAROŠ

Faktura za elektřinu nepatří k těm nejsrozumitelnějším sdělením, která český spotřebitel dostává do ruky. Účet se rozpadá do mnoha kolonek, platby se kvůli zálohám mění v nečekanou chvíli a nečekaným směrem, podstatné změny lze snadno přehlédnout.

Hlavní zprávu pro nový rok ale propásal málokdo. Ceny jdou po letech kolísání opět vzhůru, nejčastěji kolem deseti procent. V průměrné domácnosti, kde platilo pravidlo o obvyklé platbě kolem jednoho tisíce korun za měsíc, se pod tuto hranici půjde dostat jen za cenu úspor.

Ještě nedávno ceny naopak klesaly, čili v dlouhodobém srovnání nejde o žádný velký extrém. V procentním vyjádření však platí, že elektřina zdražuje nejvíc za celou dekádu. Pro mnohé domácnosti se účet letos vyšplhá na nejvyšší úroveň, jakou pamatují, což v kombinaci s růstem dalších životních nákladů vzbuzuje přirozenou otázku, zda je zdražení namístě.

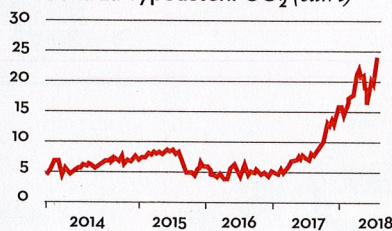
Nynější vývoj je dílem mnoha jevů, včetně zbytečně vysokých marží některých prodejců a liknavosti řady zákazníků, kteří u dražších prodejců zůstávají. Pro aktuální skok lze ovšem najít i pár dobrých důvodů – především tlak na postupný útlum levnějších, ale špinavějších zdrojů, kde už je vidět aspoň dílčí vítězství.

Věřit, či nevěřit?

Ještě před dvěma lety byly ceny energií na globálních trzích hluboko pod

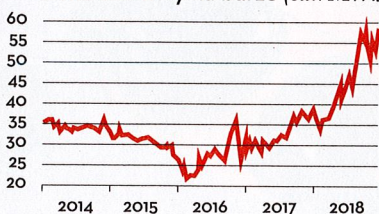
Něco za něco

Cena za vypouštění CO₂ (eur/t)

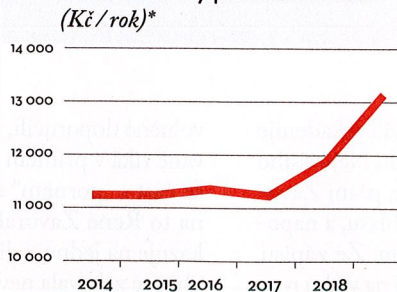
ZDROJ: EUROPEAN ENERGY EXCHANGE

Cena elektřiny na burze (eur/MWh)

ZDROJ: PXE.CZ

Cena elektřiny pro domácnosti (Kč/rok)*

* Ceny se výrazně liší podle typů odběratelů, tarifů, regionů i dodavatelů. V grafu je celková roční cena pro nejčastější typ domácností (tarif D02d u největšího dodavatele ČEZ v jeho distribuční síti, při roční spotřebě 2200 kWh)

ZDROJ: ERÚ

současnou úroveň a na zdražení tehdy sázeli jen vybraní odvážlivci. Třeba Jan Palaščík, donedávna majitel firmy Amper Market, obchodující s elektřinou ve velkém. „Pamatuju si, jak na monitoru svítilo i 19,95 eura za megawatt-hodinu,“ říká ve vzpomínce na cenové nabídky z jara 2016, kdy nakoupil ve velkém proud na další roky a klientům začal radit, aby s dalším poklesem už nepočítali. Prozíravá politika přihrála firmě nové klienty, třeba státní železniční síť SŽDC, kde Palaščík překvapivě díky nižší ceně porazil ČEZ a pak svůj podnik i s lukrativním kontraktem prodal konkurenční firmě Bohemia Energy.

Palaščíkův příběh dobře ilustruje, co vedlo k nynějším cenovým pohybům. S elektřinou se už roky obchoduje na burze jako s ropou či obilím. Na jedné straně stojí elektrárny usilující o co nejzajímavější kontrakt na nadcházející období. Proti nim je celá řada obchodníků, kteří proud kupují pro svoje zákazníky, buď průmyslové podniky, nebo regionální distribuční sítě obhospodařující miliony drobných odběratelů. Svoji burzu má i Česko, ale kvůli propojení s Německem zdejší ceny de facto kopírují to, za kolik se prodává proud u sousedů, kde jeho cena nejdřív po finanční krizi spadla, nicméně dnes je oproti Palaščíkovým 20 eurům skoro na trojnásobku.

Peníze nejdou pouze do kapes výrobců, jednou z hlavních příčin zdražení bylo vzkříšení trhu s takzvanými emisními povolenkami. Tyto odpustky za produkci skleníkových plynů jsou

15 let starým evropským vynálezem. Na jeho počátku byla politická dohoda, že elektrárny, továrny či aerolinky – tedy velcí emitenti oxidu uhličitého a strůjci klimatické změny – musí za své emise platit. Prodej povolenek měl vyvolat tlak na šetrnější provoz a zároveň fosilní paliva znevýhodnit, výnosy měly směřovat na ekologické programy, jako je třeba česká Zelená úsporám. Trh nejdřív nefungoval, jednak vinou útlumu výroby během krize a jednak kvůli příliš benevolentnímu stanovení počtu povolenek, kterých na začátku bylo příliš moc. Po pařížské klimatické konferenci na konci roku 2015 se však nálada změnila a evropské státy se začaly bavit

se, že část povolenek se stornuje, a reforma pak na trhu zafungovala nečekaně rychle a účinně,“ vysvětluje známý analytik energetiky Jiří Gavor.

Na reálné dopady této změny je zatím brzy, byť některé příznivé zprávy už po Evropě najít lze. „Za megawatthodinu po 20 eurech nedávalo smysl stavět žádnou novou elektrárnu. Teď to už smysl má a bezemisní zdroje jsou ve výhodě,“ přibližuje Palaščák. Svůj nový byznys staví na poradenství kolem energetických úspor pro velké odběra-

DÍLČÍ VÍTĚZSTVÍ JE V ÚTLUMU ŠPINAVÝCH ZDROJŮ.

rok a půl v Evropě vyletěla z pěti na 25 eur za tunu CO₂, což v přepočtu na elektřinu pro jednu typickou českou domácnost vychází ročně zhruba na 500 korun navíc. Přitom celá faktura za elektřinu v těchto případech roste zhruba o 1200 korun na 13 000 korun za rok (*viz graf*).

Tisíce nahoru dolů

Zdražení může být v některých případech i větší. Velké továrny, jež často nakupují elektřinu od obchodníků podle vzorců navázaných přímo na burzu, dříve těžily z nižších cen, ale teď naopak čelí zdražení v dvouciferných částkách. Sdružení velkých spotřebitelů energií, což je spolek 35 velkých průmyslových podniků, vyčíslilo průměrné zdražení v novém roce na 14 procent. To se kaskádovitě promítne v řadě odvětví, třeba u vodáren.

Podobně velké zdražení však může potkat i domácnosti, které si v nejlepších letech 2015 a 2016 zafixovaly nižší ceny na více let dopředu a nyní jim fixace končí. V praxi lze najít příklady skoků i o 50 procent. Tyto pohyby ale platí hlavně u těch, kdo se o svoje účty starali a hledali v době nízkých cen levnější nabídku. Standardní tarify pro zákazníky, kteří se chovali pasivně a svoje účty nijak neřešili, zlevnily jen málo. Menší je tak pro ně i dnešní zdražení, ovšem pouze proto, že tihle zákazníci v minulých letech platili zbytečně moc.

Velké rozdíly v nabídkách platí i teď. Podle cenových přehledů, jež v závěru roku 2018 zveřejnil Energetický regulační úřad, lze u nejobvyklejších tarifů ušetřit změnou dodavatele až dva tisíce korun za rok. Tím se dá pokrýt klimatický příspěvek a ještě něco ušetřit. Konkurenční nabídky je možné v kalkulačce ERÚ snadno porovnat. Úřad ale varuje, že při změně dodavatele je třeba postupovat obezřetně. Ve smlouvě se mohou skrývat nečekané pokuty, fixní poplatky nebo plovoucí ceny, které zdánlivě výhodnou nabídku zkaží. ●

Vybrat si tu správnou nabídku.

o tom, jak systém resuscitovat. Dva roky poté se k překvapení mnohých dohodly.

Pětistovka na klima

„Povolenky byly tehdy na hranici věřit nevěřit. Bylo zřejmé, že jich má být méně, ale snad desetkrát se to schvalovalo a kdykoli se to mohlo zvrátit,“ vzpomíná na období před dohodou Palaščák. Jeho sázka, že vůle po změně vydrží a ceny poté porostou, se ukázala jako prozíravé rozhodnutí. „Dohodlo

tele, protože tipuje, že cena ještě časem poroste.

Boj s klimatickou změnou není jediným důvodem. Velkou roli v posledních letech sehrálo také dražší uhlí, které je pro Německo nebo i pro Česko pořád důležitým zdrojem, či postupné odstavení německých jaderných elektráren. Cenu zvedla rovněž větší poptávka v době ekonomické konjunktury. Z čísel je ale dobře vidět, že vliv povolenek byl rozhodující. Jejich cena za poslední

 WWW.RESPEKT.CZ/AUDIO